

INHEEMSE BOME VIR DIE TUIN

P.C. Zietsman

GEELHOUTBOME

Geelhout, die nasionale boom van Suid-Afrika, behoort tot die genus *Podocarpus* waarvan daar wêreldwyd ongeveer 100 soorte voorkom. Slegs vier hiervan is inheems in die Republiek, naamlik *Podocarpus elongatus*, Breëriviergeelhout, *Podocarpus falcatus*, Outeniekwageelhout, *Podocarpus henkelii*, Henkel-se-geelhout en *Podocarpus latifolius*, Opregte geelhout.

Die bome, wat al vier immergroen is, is wat hul natuurlike verspreiding betref, beperk tot die woudgebiede van die land. Die bome word oor die algemeen baie groot en daar is enkele individue, soos byvoorbeeld, 'n *Podocarpus falcatus* in die Hogsbackberge, met 'n stamomtrek van nagenoeg 10 m wat na raming net 'n paar honderd jaar jonger as die Christelike beskawing is.

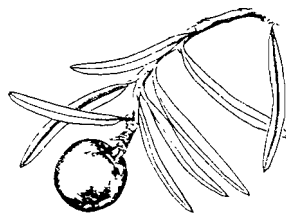
Ons vier inheemse soorte, of spesies, wen al hoe meer veld as sierbome vir die tuin. Oor die algemeen verkies die bome effens sanderige,

goed gedreineerde, humusryke grond alhoewel die bome ook goed groei in kleierige grond. Al vier die spesies is ook in 'n redelike mate bestand teen ryp.

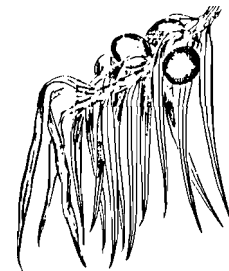
Jong bome groei aanvanklik beter as hulle nie die hele dag aan die son blootgestel word nie en vaar om dié rede beter aan die suidekant van die huis. Die bome vaar ook baie goed in die binnehowe van groter geboue waar hulle in groot potte aangeplant kan word. Ondanks die feit dat die bome gevoelig is vir droogte, groei jong plante redelik vinnig as hulle genoeg natgegooi word. Die wortels van jong boompies wat wel in vol sonlig geplant is, moet beskerm word deur blaarmateriaal direk rondom die boom op die grondoppervlakte te gooi.

Die vier spesies word deur saad voortgeplant maar kan ook deur steggies vermeerder word. Soos in die geval van enkele ander keëldraende plante, byvoorbeeld broodbome, is geelhoutbome sogenaamd tweehuisig, wat beteken dat manlike keëls op manlike bome en vroulike keëls op vroulike bome gedra word.

Keël sonder vlesige basis.

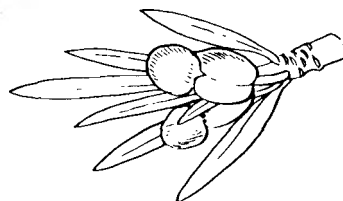

P. falcatus

P. henkelii

Keël met vlesige basis.

P. elongatus

Blare blougroen

P. latifolius

Blare donkergroen

Ons vier inheemse geelhoutspesies word hoofsaaklik op grond van die vorm en lengte van die blare asook die vorm van die keëls van mekaar geskei.

NATUURLIKE VERSPREIDING EN GROEVORM

P. elongatus: Beperk tot die winterreënvalgebied van die Wes-Kaap, vanaf Swellendam tot by Clanwilliam. Die boom word nie maklik hoër as 6 m nie en het oor die algemeen 'n bosserige, byna struikagtige, groeivorm. Die vrugte word deur voëls en ander diere benut.

P. falcatus: Dié soort kom voor vanaf Swellendam in die suide, al met die kus langs, tot in Noord-Transvaal en Mosambiek. Die boom kan in sy natuurlike verspreidingsgebied tussen 20 en 60 m hoog word, alhoewel dit in die tuin nie veel hoër as 10-20 m sal word nie. Dit is die inheemse geelhout wat die vinnigste groei, teen ongeveer 1 m in hoogte per jaar, nadat die boom eers goed gevestig is.

P. henkelii: Dié soort is hoofsaaklik beperk tot die suidelike hange van bergwoude in Oos-Griekwaland en Natal. Die boom is 'n stadige groeier en kan tot ongeveer 20 m hoog word. Dit word deur sommige mense as die mooiste sierboom onder ons geelhoute beskou. Omdat die digte neerhangende lower tot op die grond behoue bly as die boom van alle kante af genoeg lig kry, is die boom ook geskik om as windskerms aangeplant te word.

P. latifolius: Dit is die algemeenste lid van die geelhoute en kom van Tafelberg tot in Noord-Transvaal voor en vanaf seevlak tot ongeveer 1818 m bo seevlak. Afhangende van die plek waar die boom staan, wissel die groeivorm, maar in die Vrystaat word die boom 5-15 m hoog, met 'n digte blaarbedekking.

ODDS AND ENDS/ STUKKIES EN BROKKIES

ARGELOGIESE OPGRAWINGS OP DOORNPOORT, WINBURG

Mnr. J. Dreyer van die argeologie departement van die Museum is reeds sedert 1983 besig met intensiewe opgrawings op die plaas Doornpoort, naby Winburg.

'n Wye verskeidenheid van materiaal is reeds gevind en sal mettertyd noukeurig bestudeer word om 'n beeld te vorm van die geskiedenis en lewenswyse van die vroeë bewoners van die terrein.

Die opgrawings op Doornpoort wêk heelwat plaaslike belangstelling en van die bure kom gereeld besoek aflê. So is onlangs groot opgewondenheid beleef toe daar 'n hele paar ongeskonde kleipotte en - bakkies gevind is, tydens die opgrawe van 'n hut. Die grootste belangstelling en ondersteuning kom egter van mnr en mev George Theron, eienaars van die plaas. Sonder hulle welwillendheid sou die

Mnr en mev. George Theron van Doornpoort, Winburg, met sommige van die heel potte wat onlangs gevind is.

huidige projek nie suksesvol deurgevoer kon word nie. Die Museum is besondere dank aan hulle verskuldig.